

Polysemy in Midrash

1. Genesis Rabbah 22:8

ויאמר קין אל הבל אחיו וגו' על מה היו הדינין אמורים?
[A] אמרו בוא ונחלק העולם, אחד נטל את הקרקעות ואחד [נטל] המיטלטלין, דין אמר ארעא דאת קאים דידי היא ודין אמר מה דאת לביש דידי הוא, דין אמר חלוש ודין אמר פרוח, מתוך כן ויקם קין אל הבל וגו'

[B] ר' יהושע דסיכנין בשם ר' לוי שניהן נטלו את הקרקעות ושניהם נטלו המיטלטלין, ועל מה היו אותן הדינין, זה אמר בתחומי בית המקדש ניבנה וזה אמר בתחומי ויהי בהיותם בשדה, אין שדה אלא בית המקדש היך מה דאת אמר ציון שדה תחרש (מיכה ג יב), מתוך כן ויקם קין וגו',

[C] יהודה ברי' אמר על חוה הראשונה היו הדינין, אמר ר' איבו חוה ראשונה חזרה לעפרה, ועל מה היו הדינין

אמר ר' הונא תאומה יתירה נולדה עם הבל, זה א' אני נוטלה וזה אומר אני נוטלה, זה אומר אני נוטלה שאני בכור וזה אומר אני נוטלה שנולדה עימי.

“And Cain spoke unto Abel his brother...” (Gen 4:8). About what did they quarrel?

[A] “Come,” said they, “let us divide the world.” One took the land and the other took the moveables. The former said, “the land you are standing on is mine,” while the latter retorted, “What you are wearing is mine.” One said “Strip”; the other retorted “Fly [off the ground].” Out of this quarrel, “Cain rose up against his brother Abel...”

[B] R. Yehoshua of Siknin said in R. Levi's name: Both took land and both took moveables, but about what did they quarrel? Once said, “The Temple must be built in my area,” while the other claimed, “It must be built in mine.” For it is written, “and it came to pass when they were in the field”: now field refers to naught but the Temple, as you read, “Zion [i.e. the Temple] shall be plowed as a field” (Mich 3:12). Out of this argument, “Cain rose up against his brother Abel...”

[C] Yehudah b. Rabbi sadi: Their quarrel was about the first Eve. Said R. Aibu: The first Eve had returned to dust.

Then about what was their quarrel? Said R. Huna: An additional twin was born with Abel, and each claimed her. The one claimed: “I will have her, because I am the firstborn”; while the other maintained: “I must have her, because she was born with me.”

2. Genesis Rabbah, Albeck 559-60

[A] “And God remembered Sarah as He had said (Gen 21:1)” [refers to the promises of God] introduced [in the text] by [the verb] “say” [as, e.g., God's promise in Gen 17:19]; “and God did for Sarah as He had spoken,” [refers to] what was introduced by “spoke” [as perhaps Gen 15:18, introduced (15:1) by the root dbr, “speak”].

[B] R. Nehemiah said, “As He had said” means what He had said to her by means of an angel; “as He had spoken” means He Himself [i.e. Gen 18:10 vs. 17:16].

[C] R. Yehuda said, “And God remembered Sarah” – to give her a son; “and God did for Sarah” – to bless her with milk [to nurse that son, as per Gen 21:7].

[D] R. Nehemiah objected: Had anything been announced about milk yet? But [if you wish to base the distinction on “remember” vs. “do”] let this verse teach us that God returned her to her youthful condition.

[That would account for “remember”; then “do” would refer to granting her the child itself.]

[E] R. Abbahu said: [First] He made her respected by all, so that none should call her “barren woman” [as presumably Hagar had in 16:4; then he gave her a son].

[F] R. Yudan said: She lacked an ovary; God [first] fashioned an ovary for her [and then gave her a son].

3. מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מס' דשירה בשלח פרשה ב

(I) כי גאה גאה, גאני וגאתיו גאני במצרים שני ואמרת אל פרעה כה אמר ה' בני בכורי ישראל (שמות ד כב) אף אני גאתיו במצרים שני השיר יהיה לכם כליל התקדש חג ושמת לבב כהולך בחליל לבא בהר ה' אל צור ישראל (ישעיה ל כט).

(II) דבר אחר כי גאה גאה גאני וגאתיו גאני על הים שני ויסע מלאך האלהים (שמות יד יט) אף אני גאתיו על הים ושרתי לפניו שירה שני אשירה לה' כי גאה גאה.

(III) ד"א כי גאה גאה, גאה ועתיד להתגאות שני כי יום לה' צבאות על כל גאה ורם על כל נשא

ושפל ואומר על כל ארזי הלבנון הרמים והנשאים [ועל כל ההרים הרמים ועל כל מגדל גבוה וגו'] ועל כל אניות תרשיש ועל כל שכיות החמדה ושח גבהות האדם ושפל רום אנשים ואומר והאלילים כליל יחלוף (ישעיה ב יב - יח).

(IV) ד"א כי גאה גאה. מתגאה הוא על כל המתגאים שבמה שאומות העולם מתגאים לפניו בו הוא נפרע מהם

4. Babylonian Talmud, Sanhedrin 34a

אמר אביי: דאמר קרא: (תהלים סב: יב) אחת דבר אלהים שתיים זו שמעתי כי עז לאלהים - מקרא אחד יוצא לכמה טעמים, ואין טעם אחד יוצא מכמה מקראות. דבי רבי ישמעאל תנא: (ירמיהו כג: כט) וכפטיש יפצץ סלע, מה פטיש זה מתחלק לכמה ניצוצות - אף מקרא אחד יוצא לכמה טעמים.

Abaye said: The verse says, "Once God has spoken, but twice I have heard" (Ps 62:12). A single verse has several senses, but no two verses ever hold the same meaning. It was taught in the School of R. Ishmael: "Behold, My word is like fire, declares God, and like a hammer that shatters rock" (Jer 23:29). Just as this hammer produces many sparks [when it strikes the rock], so a single verse has several meaning.

5. Babylonian Talmud, Hagiga 3a

ואף הוא פתח ודרש: (קהלת י"ב) דברי חכמים כדרבנות וכמשמרות נטועים בעלי אספות נתנו מרעה אחד. למה נמשלו דברי תורה לדרבן? לומר לך: מה דרבן זה מכוון את הפרה לתלמיה להוציא חיים לעולם, אף דברי תורה מכוונים את לומדיהן מדרכי מיתה לדרכי חיים. אי מה דרבן זה מטלטל אף דברי תורה מטלטלין - תלמוד לומר משמרות. אי מה מסמר זה חסר ולא יתר אף דברי תורה חסירין ולא יתירין - תלמוד לומר נטועים, מה נטיעה זו פרה ורבה - אף דברי תורה פריין ורביין. בעלי אספות - אלו תלמידי חכמים שיושבין אסופות אסופות ועוסקין בתורה, הללו מטמאין והללו מטהרין, הללו אוסרין והללו מתירין, הללו פוסלין והללו מכשירין.

שמה יאמר אדם: היאך אני למד תורה מעתה? תלמוד לומר: כולם נתנו מרעה אחד - אל אחד נתנו, פרנס אחד אמרן, מפי אדון כל המעשים ברוך הוא, דכתיב (שמות כ') וידבר אלהים את כל הדברים האלה. אף אתה עשה אזניך כאפרכסת, וקנה לך לב מבין לשמוע את דברי מטמאים ואת דברי מטהרים, את דברי אוסרין ואת דברי מתירין, את דברי פוסלין ואת דברי מכשירין.

[R. Eleazar ben Azariah] recited this proem: "the words of the wise are like goads; like nails well-planted are the words of masters of assemblies; they were given by one shepherd" (Eccles 12:11). Why are the words of the Torah likened to a goad? To teach you that just as the goad directs the heifer along its furrow to bring forth life to the world, so the words of the Torah direct those who study them from the paths of death to the paths of life. But [you might think that] just as the goad can move [and be removed], so the words of the Torah move [and can be removed] – therefore the text says: "nails [which once nailed down cannot be removed]. But [you might think that] just as the nail only diminishes [as it is pounded into wood] and does not increase, so, too, the words of the Torah only diminish and do not increase – therefore the text says: "well-planed." Just as a plant grows and increases, so the words of Torah grow and increase. [What does the phrase "the masters of assemblies [mean?]" These are the disciples of the wise who sit in assemblies and study the Torah, some pronouncing unclean and others pronouncing clean, some prohibiting and others permitting, some declaring unfit and others declaring fit.

Should a man say: since some pronounce unclean and others pronounce clean, some prohibit and others permit, some declare unfit and others declare fit – how then shall I learn Torah? Therefore Scripture says: All of them "were given from one shepherd." Once God gave them, one leader (i.e. Moses) proclaimed them from the mouth of God of

all creation, blessed be He, as it is written, “And God spoke *all* these words” (Ex 20:1). Therefore make your eat like the hopper and acquire a perceptive heart to understand the words of those who pronounce unclean and the words of those who pronounce clean, the words of those who prohibit and the words of those who permit, the words of those who declare unfit and the rods of those who declare fit.

6. תלמוד בבלי מסכת מנחות דף כט עמוד ב

ויאמר רב יהודה אמר רב: בשעה שעלה משה למרום, מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות, אמר לפניו: רבש"ע, מי מעכב על ידך? אמר לו: אדם אחד יש שעתיד להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו, שעתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות. אמר לפניו: רבש"ע, הראהו לי, אמר לו: חזור לאחורך. הלך וישב בסוף שמונה שורות, ולא היה יודע מה הן אומרים, תשש כחו; כיון שהגיע לדבר אחד, אמרו לו תלמידיו: רבי, מנין לך? אמר להן: הלכה למשה מסיני, נתיישבה דעתו. חזר ובא לפני הקב"ה, אמר לפניו: רבונו של עולם, יש לך אדם כזה ואתה נותן תורה עייני? אמר לו: שתוק, כך עלה במחשבה לפני. אמר לפניו: רבונו של עולם, הראיתני תורתו, הראני שכרו, אמר לו: חזור [לאחורך]. חזר לאחוריו, ראה ששוקלין בשרו במקולין, אמר לפניו: רבש"ע, זו תורה וזו שכרה? א"ל: שתוק, כך עלה במחשבה לפני.

Rab Judah said in the name of Rab, When Moses ascended on high he found the Holy One, blessed be He, engaged in affixing coronets to the letters. Said Moses, ‘Lord of the Universe, Who stays Your hand?’ He answered, ‘There will arise a man, at the end of many generations, Akiba b. Joseph by name, who will expound upon each tittle heaps and heaps of laws’. ‘Lord of the Universe’, said Moses; ‘permit me to see him’. He replied, ‘Turn around’. Moses went and sat down behind eight rows [and listened to the discourses upon the law]. Not being able to follow their arguments he was ill at ease, but when they came to a certain subject and the disciples said to the master ‘Whence do you know it?’ and the latter replied ‘It is a law given unto Moses at Sinai’ he was comforted. Thereupon he returned to the Holy One, blessed be He, and said, ‘God of the Universe, You have such a man and You give the Torah by me!’ He replied, ‘Be silent, for such is My decree’. Then said Moses, ‘God of the Universe, You have shown me his Torah, show me his reward’. ‘Turn thee round’, said He; and Moses turned round and saw them weighing out his flesh at the market-stalls. ‘God of the Universe’, cried Moses, ‘such Torah, and such a reward!’ He replied, ‘Be silent, for such is My decree’.

7. Pesikta d’Rav Kahana, Bahodesh Ha-shelishi, Piska 12:25

אמר רבי יוסי ברבי חנינא ולפי כוחן של כל אחד ואחד היה הדיבר מדבר עמו. ואל תתמה על הדבר הזה שהיה המן יורד לישראל כל אחד ואחד היה טועמו לפי כוחו, התינוקות לפי כוחו, והבחורים לפי כוחו הזקני לפי כוחו... ומה אם המן כל אחד ואחד לפי כוחו היה טועם לפיו, בדיבר כל אחד ואחד שומע לפי כוחו. אמר דוד קול ה' בכח, קול ה' בכוחו אין כתיב, אלא קול ה' בכח, של כל אחד ואחד. אמר להם הקדוש ברוך הוא לא מפני שאתם שומעים קולות הרבה, אלא היו יודעים שאני הוא, אנכי ה' אלהיך.

Said Rabbi Yose bar Rabbi Hanina (ca. 250 CE): The Divine Word spoke to each and every person according to his capacity. And do not wonder at this. For when manna came down for Israel, each and every person tasted it according to his capacity – babies according to their capacity, young men according to their capacity, and old men according to their capacity... Now if each and every person tasted the manna according to his particular capacity, how much more so did each and every person hear the Divine Word according to his particular capacity. David said: “The voice of God is in strength” (Ps 29:4) – not “The voice of God in His strength” but “The voice of God is in strength” – of each and every person. The Holy One said to them: Do not be misled when you hear many voices, but know that it is I (alone): “I am the Lord your God” (Ex 20:2).